

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR DE MALLORCA DEPARTAMENT DE CULTURA, PATRIMONI I ESPORTS

1021

Acord de Ple del Consell de Mallorca, adoptat el dia 13 de desembre de 2018, de la modificació de l'expedient de declaració de BIC, amb categoria de monument, del Fortí de Cala Llonga, en el terme municipal de Santanyí

El Ple del Consell Insular de Mallorca, en sessió de dia 13 de desembre de 2018, va adoptar, entre d'altres, el següent acord:

“El Servei de Patrimoni Històric va iniciar d'ofici, d'acord amb l'article 7.1 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears (LPHIB), la incoació de la modificació de l'expedient de declaració de bé d'interès cultural del fortí de Cala Llonga, localitzat a l'avinguda des Fortí, Cala d'Or, al terme municipal de Santanyí.

El fortí esmentat fou protegit pel Decret de 22 d'abril de 1949 (BOE núm. 125, de 5 de maig de 1949) sobre protecció dels castells espanyols. En aquest decret ja s'establia la necessitat d'elaborar un inventari documental i gràfic que identifiqués aquests elements a protegir. Aquesta prevenció es complí amb la redacció, el 1968, del “Inventario de Protección del Patrimonio Cultural Europeo. Monumentos de Arquitectura Militar.” En aquest inventari apareix el fortí de Cala Llonga de Santanyí com a “fuerte aislado abaluartado” amb el núm. 186 (IPCE).

Aquesta protecció genèrica, acompanyada pel posterior inventari (IPCE) afecta aquest fortí que, en virtut de la disposició addicional segona de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol i de la disposició addicional primera de la Llei 12/1998 del Patrimoni Històric de les Illes Balears, passà a tenir consideració de BIC (monument) i consta inscrita, al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat amb el codi R-I-51-0008500.

A més, el fortí figura al Catàleg de béns patrimonials del municipi de Santanyí, amb aprovació provisional de 22.07.2014 amb el codi AM7 i grau de protecció A.

El 2 de novembre de 2016 des del Servei de Patrimoni Històric es va emetre un informe tècnic amb l'objecte de delimitar aquest element i el seu entorn de protecció per tal de completar la declaració originària així com donar compliment a tot allò que estableix la Llei 12/1998 sobre el procediment i contingut dels expedients de declaració d'un Bé d'Interès Cultural. Se completen, per tant, a més de la delimitació del bé i del seu entorn de protecció, la fitxa tècnica, la memòria històrica i descriptiva, l'estat de conservació, les mesures de protecció i criteris d'intervenció.

El 15 de novembre de 2016, la Comissió Insular de Patrimoni Històric va acordar, entre d'altres, incoar la modificació de l'expedient de declaració de BIC del fortí de Cala Llonga, localitzat a l'avinguda des Fortí, Cala d'Or, al terme municipal de Santanyí, amb la delimitació del bé i del seu entorn de protecció segons la descripció literal i gràfica que figuren descrites a l'informe tècnic de 2 /11/2016, que fou publicada en el BOIB núm. 152 de 3/12/2016 i en el BOE núm. 305 de 19/12/2016 la incoació esmentada.

El dia 6 de març de 2017 la UIB va emetre informe favorable respecte a la modificació de l'expedient de declaració de bé d'interès cultural, amb categoria de monument, del fortí de Cala Llonga, al terme municipal de Santanyí (registre d'entrada en el CIM de dia 23/03/2017 núm. 8558).

Es va obrir un període d'informació pública d'un mes (BOIB núm. 125 de 12/10/2017).

Es va donar audiència als interessats i no s'han presentat al·legacions per cap interessat.

Atès el que disposa l'article 10.1 de la Llei 12/1998, que té el següent tenor literal:

La declaració de béns d'interès cultural s'acordarà pel Ple del consell insular corresponent a proposta de la Comissió Insular de Patrimoni Històric i inclourà [...].

Atès que el vicepresident de Cultura, Patrimoni i Esports elevà al Ple una proposta d'acord per aprovar la modificació de l'expedient de declaració de BIC, amb categoria de monument del Fortí de Cala Llonga del terme municipal de Santanyi, amb data 15 de desembre de 2017.

Atès que la Comissió General i de Comptes a la sessió de dia 4 de gener de 2018 va dictaminar favorablement la proposta.

Atès que el Ple a la sessió de dia 11 de gener de 2018 va retirar aquest assumpte de l'ordre del dia, ja que varen sortir dubtes quant a la seva relació amb un expedient d'obres.

Atès que aquests dubtes s'han dissipat es formula nova proposta en els mateixos termes que la de dia 15 de desembre de 2017, per elevar-la al Ple.

Per tot això, i en virtut del que es disposa al Títol I de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears, en relació amb la Llei 16/1985, de 25 de juny, del patrimoni històric espanyol, el Reial decret 111/1986, de 10 de gener, de desenvolupament parcial de l'esmentada Llei, i d'acord amb les competències atribuïdes per la Llei 6/1994, de 13 de desembre, als Consells Insulars en matèria de patrimoni històric, i Reglament Orgànic del Consell Insular de Mallorca, aprovat pel Ple a la sessió de dia 12 d'abril de 2018, (BOIB núm. 89, de 19 de juliol de 2018) i correcció d'errades materials de 12 de juliol de 2018, el President de la Comissió Insular de Patrimoni Històric eleva al Ple la següent proposta d'ACORD:

I.- Aprovar la modificació de l'expedient de declaració de BIC, amb categoria de monument, del Fortí de Cala Llonga del terme municipal de Santanyi, amb la delimitació del Bé i del seu entorn de protecció segons la descripció literal i gràfica que figuren descrites a l'informe tècnic de dia 2 de novembre de 2016, que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

La fitxa tècnica és la següent:

Denominació: Fortí de Cala Llonga
Emplaçament: Av. des Fortí, s/n – Cala Llonga
Municipi: Santanyi
Cronologia: Segle XVIII
Usos: Original: fort (defensiu)
Classificació de sòl: Urbà

II.- Els efectes d'aquesta declaració són els que genèricament estableix la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears i la normativa concordant.

III.- Notificar aquesta resolució als interessats, a l'Ajuntament de Santanyi i al Govern de les Illes Balears.

IV Publicar aquest acord de declaració al Butlletí Oficial de les Illes Balears, i en el Boletín Oficial del Estado i anotar-ho al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural i comunicar-ho a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació en el Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears, i a la vegada comunicui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin. ”

Contra aquest acord que posa fi a la via administrativa es poden interposar, alternativament, els recursos següents:

- a) Directament el recurs contenciós administratiu davant el Jutjat Contenciós Administratiu de Palma de Mallorca, en el termini de dos mesos, comptadors a partir del dia següent de la notificació del present acord.
- b) El recurs de reposició potestatiu davant el Ple del Consell de Mallorca, en el termini d'un mes, comptador a partir del dia següent de la notificació del present acord.

Contra la desestimació expressa del recurs de reposició podrà interposar-se el recurs contenciós administratiu, en el termini de dos mesos, comptadors a partir del dia següent de la notificació de la desestimació del recurs de reposició. Contra la desestimació per silenci del recurs de reposició podrà interposar-se el recurs contenciós administratiu, en el termini de sis mesos, comptadors a partir del dia següent a la desestimació presumpta (un mes des de la interposició del recurs sense que s'hagi notificat la resolució).

No obstant l'anterior, es pot exercitar, si n'és el cas, qualsevol altre recurs que s'estimi pertinent. Tot això de conformitat amb la Llei 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la jurisdicció contenciosa administrativa i de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del Procediment administratiu comú de les administracions públiques.

La qual cosa us comunic per a que en tingueu coneixement i als efectes oportuns.

Palma, 2 de gener de 2019

El secretari general
per substitució
Antoni Benlloch Ramada

ANNEX 1

Es publica com annex 1 l'informe tècnic de dia 2 de novembre de 2016.

Informe tècnic

La Ponència Tècnica de Patrimoni Històric de data 5.10.2016, va acordar, entre d'altres, retirar de l'ordre del dia l'expedient 362/2015, relatiu a “projecte d'activitat de bar i celebració d'events a implantar a la planta baixa de l'edifici Es Fortí” per tal que, previament a qualsevol actuació sobre aquest bé, es procedís a la seva delimitació d'acord amb la Llei de Patrimoni Històric.

És per això que, per part de la Direcció Insular de Patrimoni del Consell de Mallorca, es procedeix a la modificació de l'expedient de declaració de BIC del fortí de Cala Llonga, localitzat a l'Avinguda des Fortí, Cala d'Or, al terme municipal de Santanyí.

1. INTRODUCCIÓ

La primera iniciativa per dotar a l'arquitectura defensiva d'una normativa amb caràcter jurídic que permetés la seva tutela fou el Decret de 22 d'abril de 1949 (BOE núm. 125, de 5 de maig de 1949) sobre protecció dels castells espanyols. En aquest decret ja s'establia la necessitat d'elaborar un inventari documental i gràfic que identifiqués aquests elements a protegir. Aquesta prevenció es complí amb la redacció, el 1968, del "Inventario de Protección del Patrimonio Cultural Europeo. Monumentos de Arquitectura Militar." En aquest inventari apareix el fortí de Cala Llonga de Santanyí com a "fuerte aislado abaluartado" amb el núm. 186 (IPCE).

Aquesta protecció genèrica, acompanyada pel posterior inventari (IPCE) afecta aquest fortí que, en virtut de la disposició addicional segona de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol i de la disposició addicional primera de la Llei 12/1998 del Patrimoni Històric de les Illes Balears, passà a tenir consideració de BIC (monument) i consta inscrita, al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat amb el codi R-I-51-0008500.

A més, el fortí figura al Catàleg de béns patrimonials del municipi de Santanyí, amb aprovació provisional de 22.07.2014 amb el codi AM7 i grau de protecció A.

L'objecte del present expedient és, per tant, delimitar aquest element i el seu entorn de protecció per tal de completar la declaració originària així com donar compliment a tot allò que estableix la Llei 12/1998 sobre el procediment i contingut dels expedients de declaració d'un Bé d'Interès Cultural. Se completen, per tant, a més de la delimitació del bé i del seu entorn de protecció, la fitxa tècnica, la memòria històrica i descriptiva, l'estat de conservació, les mesures de protecció i criteris d'intervenció.

Una part important d'aquest informe es redacta amb les aportacions documentals subministrades per Àngel Aparicio i Juan Bernardo Albertí (historiador militar col·laborador del CHCM), del Grup per l'Estudi de les Fortificacions Balears, i a partir de la visita tècnica realitzada pels tècnics del Servei de Patrimoni Històric juntament amb Àngel Aparicio el dia 25 d'octubre de 2016.

2. FITXA TÈCNICA

Denominació: Fortí de Cala Llonga
Emplaçament: Av. des Fortí, s/n – Cala llonga
Municipi: Santanyí
Cronologia: Segle XVIII
Usos: Original: fort (defensiu)
Classificació de sòl: Urbà

3. MEMÒRIA HISTÒRICA

3.1. El Fortí de Cala Llonga dins el marc de les fortificacions defensives de Mallorca

Les circumstàncies geogràfiques de les Balears han fet que al llarg de tota la seva història els seus pobladors hagin estat pendents de possibles incursions arribades des de la mar. Es troben edificacions de caire defensiu des de la prehistòria, però és a l'edat mitjana quan s'executen a Mallorca obres d'envergadura pel que fa a arquitectura militar, primer en època islàmica i després cristiana. D'època islàmica destaca l'antiga Almudaina, parcialment fonamentada sobre restes romanes. També el recinte emmurallat de Palma (dos recintes d'aquesta època), el Castell de Santuari, el d'Alaró, el de Pollença, i altres torretes aïllades que constituïen un sistema defensiu de conjunt per tota l'illa. Ja en època cristiana, i amb una concepció similar, es construeixen els castells de

Capdepera, Bellver, reforma de l'Almudaina, les torres de Porto Pi, la torre de Canyamel, etc. Comença, a més, a regularitzar-se la vigilància costanera amb la construcció de torres de defensa en punts estratègics prop de la mar, de manera que podien avisar als nuclis propers davant de possibles desembarcaments. Aquest és l'origen del sistema defensiu de tot el front costaner, que es perfeccionarà en el segle XVI.

A partir del segle XVI es produeix un augment de les incursions pirates a l'illa. Datan d'aquest moment l'assalt al port de Sóller (1542) i Valldemossa (1545). També l'atac a Pollença (1550) i el desembarcament d'Andratx (1558). Aquesta situació es perpetuarà durant els segles XVII i XVIII. Aquesta realitat fa necessari comptar amb un sistema defensiu més eficient, i en aquest moment Juan Binimelis dissenya un sistema defensiu global per a tota l'illa a partir de la construcció d'una xarxa de torres a tot el seu perímetre, i elaborant un codi de senyals per comunicar-se entre elles. Aquestes edificacions, amb diverses variacions, continuaran en ús fins al segle XIX. Junt amb la projecció de les torres, es completa el sistema defensiu amb la ubicació de castells amb milícia en els diferents municipis i a Palma. També diferents cases de possessió sobretot de la costa, però també algunes d'interior, comptaven amb torres fortificades per facilitar la seva defensa en cas d'atac.

En el segle XVIII s'introdueixen novetats en el sistema defensiu degut a avanços en l'armament, malgrat que es manté l'antic sistema de vigilància. Es comença l'edificació de bateries defensives, de construcció menys costosa i silueta menys vulnerable. En aquest context es construeix el Fortí de Cala Llonga, juntament a la construcció o millores de la Bateria de Tacàritx, de Manresa, l'Avançada d'Albercutx, Morell, Son Bauló, Bateria Nova de s'Albufera i la des Faraió.

3.2. El Fortí de Cala Llonga: dades històriques

Per les seves característiques geogràfiques, Cala Llonga degué ser un port apreciat a l'Antiguitat (s'hi han trobat monedes gregues, romanes i fenícies). No és estrany, per tant, que fos un punt que calgués defensar, o, almenys vigilar amb destacaments d'homes.

El 1585, el Virrei de Mallorca, Lluís Vic, va recórrer la costa de Mallorca per organitzar la seva defensa i va traçar diverses torres, entre elles una a Cala Llonga, que no es va construir mai.

El 1715, durant la Guerra de Successió Espanyola, aprofitant la indefensió de la rada de Cala Llonga, va desembarcar-hi part de l'esquadra francesa (poc abans, en previsió d'un atac, sembla que ja es va fer una bateria de feixina a la Punta de sa Galera). El 1740, per tal d'evitar-hi més desembarcaments, en el lloc que ocupa el fortí actual, es va construir una bateria de fusta amb quatre canons i tres garites (el fort possiblement era triangular) En 1743 es va desmantellar i semblaria que, el 1769 aquesta bateria i el seu quarter d'infanteria ja es troben en ruïnes.

El fortí actual es començà a edificar per ordre del comandant Don Bernat de Tortosa, de la Comandància General de Balears, i fou sufragat en part pels veïns de Santanyí. Va ser acabat el 1793, essent la darrera edificació defensiva no de feixina construïda a Mallorca fins que es van començar els forts de la badia de Palma, a finals del segle XIX. Encara que tenia capacitat per a uns 20 homes, generalment només hi romania un guarda.

El 1878 el fortí, es trobava en estat ruïnós i es va treure a subhasta amb els terrenys circumdants, cultivables i tancats amb parets (686,44 m2 d'edifici i 1.072,22 m2 de terreny). L'adquireix el jutge Don Lluís Castellà i Amengual. Les fonts documentals ens indicarien que el 1897, almenys els edificis interiors, encara es troben en ruïnes. A la segona meitat del segle XIX es fa la cisterna del centre de la clastra.

El 1970 es va transformar en vivenda, moment en el qual es va obrir un nou portal al mur sud-oest. En fotografies de l'època en que va ser habitatge, es pot observar que aquesta vivenda s'habilità a la zona que actualment és un porxo, i tenia coberta plana. L'altra edificació romania sense coberta i amb les espitlleres cegades interiorment. També es veuen els bancs que envolten el pati i una columna "jònica" col·locada junt a la rampa (en fotografies posteriors, d'abans de la darrera reforma, una columna com aquella, però sense basa, apareix encastada en un dels murs de l'edifici que actualment és un porxo).

La dècada següent fou abandonat i quedà en estat ruïnós fins que l'any 1992 el va adquirir la Fundació Illes Balears, que el va restaurar entre l'any 1993 i 1995 com a lloc per a activitats socio-culturals. El resultat d'aquesta intervenció és el que presenta el fortí a l'actualitat. Amb aquestes obres:

- Es van modificar les construccions adossades als murs nord-oest i sud-oest (ja molt modificades prèviament), canviant la distribució i les cobertes. A l'edificació nord-oest es va fer un porxo obert, sostingut per dos pilars de planta quadrada. A l'edificació sud-oest es van condicionar un bar, banys, un magatzem i una sala d'estar. Les cobertes es van fer de teula, d'una vessant cap a l'interior del fort, sobre forjat de biguetes de fusta i revoltó ceràmic.
- Es van pavimentar els sòls, incorporant-hi canals per a la recollida de pluvials, que acaben vessant a una reixeta que envolta el pou i dona a la cisterna. Es va pavimentar el pati interior amb un sòl continu de ciment i juntes de rajola ceràmica; la rampa, la terrassa, i el pati exterior es van pavimentar amb pedra; i l'interior de les edificacions amb ceràmica i gres. Sembla que només romanen petites parts del paviment original a les esplanades dels canons majors, elevades uns centímetres respecte de la resta del sòl, i en altres punts molt acotats. Per als paviments de les terrasses i la rampa es van reutilitzar peces trobades al lloc.
- Es van rematar els murs nord-oest i sud-oest amb una superfície inclinada cap a l'exterior, com la dels flancs actius.
- Es van restaurar les espitlleres, i es van tapar amb finestres de fusta per l'interior.
- Es va cegar el portal obert al costat sud-oest quan el fort s'habilità com a vivenda.
- Es va consolidar el mur que envolta l'esplanada d'accés al fort.
- Es va refer el matacà.
- Es va tancar amb un muret el límit de la parcel·la amb la urbanització.
- Es va fer instal·lació elèctrica, de fontaneria i sanejament. Es va incorporar un desguàs a la cisterna. Es va fer la il·luminació exterior del fort, amb focus allotjats en fornícules; i la il·luminació interior, amb llums baixes encastades als murs.

Actualment roman obert sense més ús que el de mirador.

4. MEMÒRIA DESCRIPTIVA

El fort fuseller de Cala Llonga se situa a la Punta Cítrea, a uns 11,5 metres sobre el nivell del mar, i s'encarregava d'evitar els desembarcaments a Cala Llonga i de la defensa de la costa des de Cala Ferrera fins a Cala Egos. Té planta quadrada, de 26,20m per banda. Els murs exteriors són atalussats, de paredat en verd amb cantonades i claus intermèdies de carreus, de gairebé 1,5 m de gruix a la base els murs nord-oest i sud-oest (orientats a terra), i molt més gruixuts els altres dos (els orientats al mar o "flancs actius") per a suportar els eventuals impactes dels projectils llençats des dels vaixells. L'alçada és variable en funció de la seva orientació i capacitat defensiva. Els murs nord-oest i sud-oest compten amb espitlleres per defensar les bandes de terra mitjançant tir de fusell (en tenir l'ampit inclinat, defensaven tot "l'aproche", des d'uns 150 m de distància fins a peu de mur). Els murs nord-est i sud-est defensaven les bandes del mar mitjançant canons: dos canons majors disparaven a través de canoneres obertes a la cantonada est i a la meitat del costat sud-est, i impedièn la primera aproximació dels vaixells, defensant-se dels tirs d'aquests amb parapets alts; altres dos canons menors se situaven a la resta d'aquestes bandes i disparaven a barbata en tenir el parapet més baix, donada la menor probabilitat que els vaixells ataquessin aquests punts.

A l'interior s'accedeix pel costat nord-oest mitjançant un portal descentrat d'arc pla adovellat d'1,90 x 1,50m amb un matacà sostingut per quatre mènsules. Als murs nord-oest i sud-oest es recolzen dues construccions molt modificades al llarg del temps que allotjaven les dependències per a la guarnició; un espai per als artillers i altre per als torrers; magatzem de pólvora i munició; cuina i cavallerissa. Als altres dos costats se situen les terrasses elevades amb les esplanades per als canons, originalment de pedra viva, accessibles per una rampa de més de 2,50 m d'amplada. Les terrasses estan construïdes sobre un reble, que és el que augmenta el gruixut dels flancs actius. Al centre hi ha un pati amb un pou de planta octogonal folrat de marès sobre una cisterna (ambdós, com s'ha assenyalat de mitjans segle XIX, ja que el fort inicialment s'assortia d'aigua d'un pou exterior).

A la cara interior dels parapets hi ha restes de referits. En aquests referits i en alguns dels carreus que rematen els parapets s'observen antics graffitis incisos (vaixells, signes i inscripcions), descrits i inventariats a Els graffiti del Fortí de Cala Llonga, d'Andreu Ponç i Fullana. En aquest inventari apareixen recollits:

- façana est: creu amb peanya escalonada amb la inscripció 1...de no.../1827; creu amb peanya escalonada amb la inscripció a 9 ve/febrero/182...; C° (cabo) Antem vino/d (e) Sevilla; 14 enero 1926/Enrique Vargas; 1° nro (enero) qto (quinto) del...40; Antonio Guasp C° (cabo) 2° V° (vino)/dia 24 mayo 1828; Miguel Rosello; (E) Pifanio Sole...; Roc.../abril de 1828; (al trespol) Cabo 2 20...; Cipriano frias.
- façana oest: vaixell amb un pal i antena; vaixell amb pal i dues veles
- façana nord: signe (canó?) C° 2°/...de 184.../.../; Jose Fargas/ Marinero. Del Esas (escampavias)/flecha 7 de mayo/año 1868.
- façana sud: vaixell de tres pals, amb veles desplegadas i bandera; vaixell amb restes de carbó; vaixell amb aixalbat.
- dintell d'un portal interior: creu; Agustin/29 año/1937

El fortí es troba a una punta rocosa, envoltat de matolls, fonamentalment llentiscle i de pins de poc port que han crescut pegats al sòl. Davant el mur nord-oest hi ha un pati rectangular (probablement d'època actual) pavimentat envoltat de mur baix de paredat amb un únic accés més o menys alineat amb el del fort. Davant aquest pati hi ha una esplanada sense vegetació que comunica amb uns dels accessos des del carrer (probablement hi accedien vehicles). Avançada cap al mar i cap a l'est respecte al fortí hi ha una farola marítima. Al nord-est hi ha un niu de canó camuflat, de 1943, que formava part, juntament amb altres dos nius de metralladora pròxims i un altre de canó a Portopetro, de l'anomenada "Línia Tamarit". A l'oest es desenvolupa la urbanització "el Fortí", amb vivendes de fins a tres plantes envoltades de jardí. Davant el fortí acaba l'avinguda des Fortí, des d'on s'hi accedeix, a través de dos accessos en un mur baix de paredat que separa del carrer la zona no urbanitzada del fortí. Al costat d'un d'aquests accessos hi ha un gran rètol de fusta que posa "Fundació Illes balears. ES FORTÍ".

5. ESTAT DE CONSERVACIÓ

5.1 Estat de conservació tipològic

L'estat de conservació de la tipologia és bo. Tot i les modificacions que ha sofert el fort, es conserva la majoria de trets tipològics originals.

Els principals elements modificats són:

- Les dues construccions recolzades contra els murs nord-oest i sud-oest. Encara que no se sap com eren en origen, sembla que han estat molt intervingudes al llarg dels anys. No és molt allò que es pot deduir, però sembla almenys que per arribar a les espitlleres (molt altes respecte del nivell actual del sòl) devia haver-hi una plataforma per a què els soldats poguessin disparar.
- El matabà de la porta d'accés. Com s'ha dit, l'actual és una reconstrucció. No es pot saber com era en origen, però és probable que no fos més que un element decoratiu, probablement afegit en època posterior: un matabà en aquella època quedava ja fora de context històric, i a més, la configuració de l'existent actualment no s'ajusta a la "tipologia" comuna (part inferior de les mènsules rodona i no recta, parapet ("telera") recolzat sobre les mènsules i no encastat, etc).
- Els paviments (excepte part de les esplanades dels canons majors i alguns punts acotats) i les recollides de pluvials, fruit de la darrera restauració.
- Les espitlleres, tancades interiorment amb finestres de fusta i altres cegades completament (en fotografies antigues es pot veure que n'hi havia més de les actualment conservades).

5.2 Estat de conservació física

L'estat de conservació físic del fort és bo, encara que es poden enumerar els següents aspectes:

- Als murs exteriors trobem alguna pèrdua de morter a les juntes, taques d'humitat i creixement de vegetació.
- Alguns dels carreus de marès (alguns amb grafitis antics) presenten disgregacions de la superfície i taques d'humitat.
- Algunes de les teules de les cobertes de les dues edificacions es troben trencades i moltes estan descol·locades.
- Alguns llums per a l'iluminació interior del fort intercepten grafitis antics. Al voltant d'aquests llums hi ha pegats de morter, alguns dels quals ocupen una gran superfície, amb un impacte visual negatiu.

- A l'interior del mur nord-est, entre les dues canoneres, hi ha dos grafitis (actuals).
- S'observen creixements de vegetació a les esplanades dels canons majors i a les reixetes de recollida de pluvials.
- La pintura de la paret del porxo s'està espelofant.
- Les plaques de marès que revesteixen el pou es troben molt disgregades i han perdut molt material.
- Les rajoles ceràmiques que envolten la reixeta del pou estan trencades i soltes.
- Estan rompudes moltes de les rajoles que formen els seients dels bancs del pati.
- No s'ha pogut valorar l'estat de conservació de l'edifici del mur sud-oest ja que no s'hi ha pogut accedir.

5.3 Estat de conservació de l'entorn

Com s'ha dit, des del fort cap al mar, l'entorn immediat es conserva sense edificacions (a excepció de la farola marítima mencionada), de manera que es mantenen les visuals tant des del mar cap al fort com a la inversa. En aquest espai només cal mencionar, al nord-est de l'edifici, l'existència de dos perfils metàl·lics fixats al sòl, que ara es troben doblats, i que potser eren el suport d'un rètol. S'ha de dir, a més, que si bé es conserva la relació visual immediata del fort amb el mar (corresponent a una de les seves funcions, que era impedir els desembarcaments a Cala Llonga), la visió a llarga distància (corresponent a la defensa de la costa entre Cala Ferrera i Cala Egos) s'ha perdut a causa de les urbanitzacions que hi ha actualment. Cal assenyalar, per últim, la presència visual que tenen unes plaques solars situades al terrat de la primera vivenda al sud-est del fort.

A la banda de terra, les visuals immediates des de les espitlleres es troba impedita per la vegetació; més enllà, les visuals estan interrompudes pels edificis de la urbanització. Des de la urbanització, tant la vegetació com el muret perimetral que delimita la parcel·la interfereixen en la visió del fort. S'ha de mencionar també l'impacte visual que té el rètol de la Fundació Illes Balears.

6. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA DELIMITACIÓ DEL BÉ I DE L'ENTORN DE PROTECCIÓ

6.1 Descripció i justificació de la delimitació del bé

La delimitació del bé coincideix amb l'element físic que resta actualment, la pròpia construcció amb la paret externa dels murs com a límit. Ocupa una superfície aproximada de 686 m².

6.2 Descripció i justificació de la delimitació de l'entorn

Es delimita com a entorn de protecció una envoltant dels elements inclosos dins el BIC, tal i com s'especifica a la figura de la delimitació gràfica adjunta.

La delimitació de l'entorn de protecció s'ha establert a partir de la valoració combinada d'una sèrie de variables, a fi de preservar el significat i els valors complets del bé cultural: estat de conservació de l'element, preservació física del bé, visualització del fort des de terra i des del fort cap al mar, tal i com queda recollida en la delimitació gràfica adjunta. Així, l'envoltant de l'entorn de protecció arriba fins a la línia de costa, de manera que els dos flancs actius conserven la seva relació amb el mar. Cap a terra, l'envoltant segueix el límit entre la parcel·la del fort i les vivendes limítrofes, incloent-hi el final de l'Avinguda des Fort i el niu de canó situat al nord-oest.

Aquest entorn ocupa una superfície aproximada de 27.000 m².

7. PRINCIPALS MESURES DE PROTECCIÓ I CRITERIS D'INTERVENCIÓ EN EL BÉ I EL SEU ENTORN

7.1. Mesures de protecció i criteris d'intervenció en el propi bé

Pel que fa al BIC, com a criteri general només hauria de ser objecte d'obres de manteniment, conservació i restauració. En qualsevol cas, les intervencions haurien de ser les mínimes necessàries per a la bona conservació de l'element.

S'hauran de conservar íntegrament les parts de l'element originari que han perdurat, tant pel que fa a la configuració volumètrica, com a aspectes més concrets com materials, tècniques constructives, etc. S'hauran de conservar íntegrament tots els grafitis antics.

S'haurà de valorar l'oportunitat d'una recuperació (física o mitjançant panells informatius) de les espitlleres cegades.

Als murs s'haurien de rejuntar les zones amb pèrdues de morter a les juntes, netejar les taques d'humitat, valorar la consolidació dels carreus de marès disgregats (sobretot els que presenten grafitis antics), netejar els grafitis contemporanis, reparar les parets espellofades del porxo.

S'haurien de fixar i/o canviar les teules rompudes o descol·locades de les cobertes, reparar el revestiment del pou i les rajoles que envolten la reixeta d'aquest i les que formen els seients dels bancs, refer els pegats de morter que envolten els llums a fi que s'integrin amb la resta del mur, i eliminar la vegetació que ha crescut per determinats punts de l'edifici.

Si no es fa actualment, s'hauria de valorar la possible reutilització de l'aigua de l'aljub.

S'hauran d'adoptar mesures a fi d'evitar el vandalisme i regular d'alguna manera l'accés, ja que actualment no hi ha mesures suficients per a garantir la seguretat a les terrasses.

7.2. Mesures de protecció de l'entorn

Com s'ha esmentat, amb la delimitació d'aquest entorn de protecció es pretén, en primer terme, una protecció física del monument, la qual anirà des dels aspectes constructius o estructurals fins a aquells més estètics.

L'altra de les funcions principals d'aquest entorn de protecció és la preservació de les visuals del monument, vinculades, en un element d'aquesta naturalesa, al seu significat i als seus valors essencials. Per tant, les actuacions en aquesta zona no podran prescindir de tenir en compte els aspectes de millora de les visuals que existien des d'aquest cap als voltants per dur a terme la seva funció original i la contemplació d'aquest monument des de l'entorn. Així, dins l'àmbit de l'entorn de protecció, no es podran dur a terme actuacions que no tinguin una relació apropiada amb el bé, ni totes aquelles que utilitzin materials o tècniques inapropiats. S'hauran de preservar les visuals descrites abans des dels flancs actius cap al mar. També s'hauran de preservar les visuals cap a terra, en particular des de les espitlleres (parcialment interrompudes actualment per la vegetació).

S'haurien de retirar els dos suports metàl·lics mencionats abans, ja que suposen un cert perill per als visitants; i valorar la retirada o canvi del rètol de la Fundació Illes Balears, a fi de reduir el seu impacte visual.

La llei 12/98 tracta el tema dels criteris d'intervenció en els entorns de protecció dels béns d'interès cultural en el seu art. 41.3, assenyalant que el volum, la tipologia, la morfologia i el cromatisme de les intervencions en els entorns de protecció d'aquests béns no podran alterar el caràcter arquitectònic i paisatgístic de l'àrea ni pertorbar la visualització del bé. Així mateix, es prohibirà qualsevol moviment de terres que comporti una alteració greu de la geomorfologia i la topografia del territori i qualsevol abocament d'escombraries, runes o deixalles.

En tot cas, s'haurà d'estar al que assenjala la llei 12/98, del patrimoni històric de les Illes Balears, especialment en els seus articles 3 (col·laboració del particulars), 22 i 23 (protecció general dels béns del patrimoni històric i preservació de béns immobles), 24 (suspensió d'obres), 26 (deure de conservació), 27 (incompliment dels deures de conservació), 28 (reparació de danys), 29 (informes i autoritzacions), 31 (col·locació d'elements exteriors), 37 (autorització d'obres), 40 (licències) i 41 (criteris d'intervenció en els béns d'interès cultural) i 45 (béns mobles inclosos en un bé d'interès cultural).

8. CONCLUSIÓ

Tal i com s'ha exposat, el Fortí de Cala Llonga gaudeix de la declaració de BIC, amb categoria de monument i codi R-I-51-0008500.

Per tal d'adaptar aquesta declaració a la legislació vigent en matèria de patrimoni històric, proposem la incoació de la modificació de l'expedient de BIC del Fortí de Cala Llonga amb categoria de monument, amb delimitació del bé i del seu entorn segons la descripció literal i gràfica que figuren descrits a l'informe i a la planimetria adjunta.

ANNEX 2 **Planimetria.**

<http://www.caib.es/eboibfront/pdf/ca/2019/18/1026914>

